

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԲՆԱԿԱՎԱՅՐԻ ԱՆՁՆԱԳԻՐ

ՄԱՐԶԸ	ԼՈՌԻ
ՀԱՄԱՅՆՔԸ	ՍԵՓԱՆԱՎԱՆ
ԲՆԱԿԱՎԱՅՐԸ	ՍԵՓԱՆԱՎԱՆ

1. ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

Լոռվա կանաչ բարձրավանդակում Ձորագետի նշանակալի կիրճի կողքին է գտնվում Ստեփանավան կոչվող գողտրիկ քաղաքը, որը հաճախ անվանում են Լոռվա մարզարիտ:

Դեռևս մ.թ.ա. II-I դարերում Ստեփանավանն իր շրջակայքով կազմել է Մեծ Հայքի Գուգարք նահանգի Տաշիր գավառի մի մասը և մտել է Արտաշեսյան թագավորության մեջ: Մ.թ.ա III-II-րդ հազարամյակներում ներկայիս Ստեփանավանից 1 կմ հեռավորության վրա՝ արևմտյան մասում են պահպանվել անմշակ ժայռաբեկորներով կառուցված միաշար պարիսպներով ամրոցի առանձին հատվածներ: Քաղաքի շրջակայքում պահպանվել են նաև մ.թ.ա. XIII-IX դարերում ձևավորված դամբարանադաշտեր:

Մ.թ. 1-ից 4-րդ դարերում Ստեփանավանը եղել է Արշակունյաց թագավորության կազմում: 385 թ.-ին Մեծ Հայքի բաժանումից հետո Տաշիր գավառի մեջ մնացել է հայկական մարզպանության կազմում: Քաղաքի հնադարյան պատմության վկայություններից մեկը հարավ-արևմտյան մասում գտնվող V-VI դ.դ. «Չեչմանիս» եկեղեցու պահպանված խորանի հատվածի երկու առանձին մասերն են և եկեղեցու հյուսիսային պատի մոտ, ներքուստ, դրված երկատված խաչքարը:

Որպես բնակատեղի, Ստեփանավանը սկիզբ է առել V դարից, ինչը հիմնավորում է V-XII դարերում քաղաքի հուսիս-արևմտյան մասում, Ձորագետի կիրճում, գետի ձախափնյա ձորալանջին կառուցված և ներկայումս պահպանված «Աչաջուր» գյուղատեղի կիսավեր եկեղեցին՝ շուրջը կանոնավոր քարերով շարված մի քանի շինությունների փլատակներով:

10-րդ դարում Ստեփանավանը եղել է պատմական Տաշիր-Ձորագետի (Կյուրիկյանների) թագավորության մայրաքաղաքը: Դավիթ Անհողին թագավորի (989-1048 թթ.) օրոք Կյուրիկյանների թագավորությունը հզորացել և ընդլայնել է թագավորության տարածքները, իսկ Ստեփանավանի տարածքը «Լոռե» անվանումով կազմել է թագավորության կալվածքի մի մասը: 1118-1122 թթ. վրաց թագավոր Դավիթ Շինարարը մաքրել է Լոռին թուրք սելջուկներից և այն միացրել Վրաստանին: 1185 թ.-ից սկսած Ստեփանավանն իր շրջակա տարածքներով Լոռու կազմում տրվել է Զաքարյաններին:

Քաղաքի բազմադարյան պատմության մեկ այլ վկայությունը՝ քաղաքի արևմտյան մասում, Ձորագետ և Օրան-Լոռե գետերի միախառնման տեղում, բարձր հրվանդանի վրա XII-XVII դարերում կառուցված «Օրան-Լոռե» գյուղատեղին է, որտեղ ներկայումս պահպանվել են ուղղանկյուն հատակագծով բնակելի շինությունների հիմնապատերը: «Օրան-Լոռե»-ի սահմանից ներքև՝ Տաշիր գետի կիրճում է գտնվում միջնադարյան գյուղատեղի, որը տարածված է կիրճի թեք լանջով, տարածքում կան ժամանակաշրջանին բնորոշ խեցեղենի բեկորներ:

17-րդ դարի սկզբին Ստեփանավանի տարածք են գաղթել Շահ Աբասի հալածանքներից փախած հայեր և հիմնել են Չեչմանիս բնակատեղին:

1801 թվականին Լոռու կազմում Ստեփանավանի տարածքը միացվել է Ռուսաստանին: Այդ տարիներին Ցարական Ռուսաստանի Եկատերինա կայսրուհու գահակալության ժամանակներից սկսած այս տարածքներ են աքսորվել մեծ թվով սպաներ, նաև կուսանոցների կույսեր, ղվքեր ընտանիք կազմելով 1804 թվականին

հիմնել են Սլաբոդկա անունով նոր թաղամասը, որի կառուցապատումն իրականացվել է շինարարական որոշակի սկզբունքներով: Այս պատճառով հետագայում գյուղը հաճախ են կոչել գյուղաքաղաք, քաղաք: Ներկայումս դրանք Կոմիտաս, Մայակովսկի, Անդրանիկ փողոցներն են, ուր մինչև հիմա էլ կան ռուսական տնաշինական ոճով կառուցված տներ: Մայակովսկի փողոցի տներից մեկում էլ բնակվել է ռուս մեծ բանաստեղծ Մայակովսկու մայրը՝ Ալեքսանդրա Պավլենկոն իր ծնողների հետ:

1810 թ. տարածքը հանդես է եկել որպես քաղաք և կրել է Ջալալօղլի (Ջալալի որդի՝ իրանալեզու ծագումնաբանությամբ) անվանումը՝ ի պատիվ Արցախի իշխանական տոհմի՝ Հասան-Ջալալյանների: Այս մասին է վկայում Ստեփանավանի քաղաքային գերեզմանատանը պահպանված հուշաքարը հետևյալ հայատառ մակագրությամբ՝ «Ավանս հիմնեց որդին իշխան Դավիթ Հասան-Ջալալյանց՝ 1810»:

1826 թվականի ռուս-պարսկական պատերազմի ընթացքում ակտիվ մասնակցություն է ունեցել ռազմավարական կարևոր նշանակություն ունեցող Ստեփանավանում տեղակայված ռուսական կայազորը, որը գլխավորել է ռուս անվանի զորավար, 1812 թվականի Հայրենական պատերազմի հերոս, գեներալ-լեյտենանտ Դենիս Դավիդովը:

1829 թվականին Ստեփանավանի կիրճում ռուս մեծ բանաստեղծ Ալեքսանդր Պուշկինը հանդիպել է ռուս բանաստեղծ և դիվանագետ Ալեքսանդր Գրիբոեդովի դին Թեհրանից Թիֆլիս տեղափոխախոյ մարդկանց:

1842 թվականի աշխարհագիր մատյաններում գյուղաքաղաքը, ինչպես նաև Ստեփանավանի կիրճով անցնող Ձորագետը նշվում է Կամենկա անվանումներով:

Ստեփանավանում գործել է չորսամյա երկսեռ դպրոց, որտեղ 1879-1883 թթ. կրթությունն է ստացել մեծ գրող Հովհաննես Թումանյանը: 19-րդ դարի վերջին այս դպրոցում է դասավանդել ազգային- ազատագրական շարժման հայտնի գործիչ Հովսեփ Արղությանը:

1918 թվականի մայիսի 19-ից 21-ը Ստեփանավանում է գտնվել հայկական բանակային կորպուսի դիվիզիան՝ գեներալ-մայոր Անդրանիկ Օզանյանի գլխավորությամբ, որն այդ օրերին քաղաքի մատույցներում կատաղի մարտեր է վարել թուրքական զորքի դեմ: Նույն թվականին, երբ Հայաստանի և Վրաստանի միջև տեղի է ունեցել զինված բախում, ստեղծվել է Լոռու “Չեզոք գոտին”, որտեղ ընդգրկվել է նաև Ստեփանավանի տարածաշրջանը: Այս ժամանակաշրջանի հայ ազգային-ազատագրական պայքարն է նկարագրել գրող Խաչիկ Դաշտենցն իր «Դանչարների կանչը» «Բերդ» գլխում:

1921 թ. փետրվարի 11-ին Լոռու “Չեզոք գոտին” վերացվել է, և Ստեփանավանը՝ շրջակա գյուղերով միացվել է Լոռի-Փամբակի գավառին, որը Խորհրդային Հայաստանի 9 գավառներից մեկն էր:

1923 թ. ի պատիվ 20-րդ դարի ականավոր քաղաքական գործիչ Ստեփան Շահումյանի, որը 1899 թվականին Ստեփանավանում հիմնել է Հայաստանում առաջին մարքսիստական խմբակը, քաղաքը վերանվանվել է Ստեփանավան: Ստեփանավան քաղաքը զգալի տուժել է 1988-ի Սպիտակի երկրաշարժից: Երկրաշարժից հետո քաղաքը վերակառուցվել է և տարածվել նաև Ձորագետի ձախ ափին:

2018 թ. համայնքների խոշորացման արդյունքում Ստեփանավան քաղաքին են միացել Արմանիս, Ուրասար և Կաթնաղբյուր վարչական բնակավայրերը:

Ստեփանավան խոշորացված համայնքն օր օրի գեղեցկանում ու զարգանում

է և իր գունագեղ առանձնահատկություններով գրավում է աշխարհի տարբեր մասերից մեր երկիր ժամանող զբոսաշրջիկների և հյուրերի:

2.ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐ

Ստեփանավան քաղաքը մտնում է ՀՀ Լոռու մարզի տարածաշրջանային կազմի մեջ՝ գտնվելով մարզի գրեթե երկրաչափական կենտրոնում, Ձորագետի միջին հոսանքի աջ և ձախ ափերին: Ընդհանուր տարածքը 5333.6 հեկտար է, որից 1020 հա-ը կառուցապատված: Քաղաքի ընդհանուր պարագիծը 26.5 կմ է, հյուսիսից հարավ միջին լայնությունը կազմում է 6.3 կմ, իսկ արևելքից արևմուտք երկարությունը՝ 4 կմ: Ստեփանավան քաղաքի ամբողջ երկարությամբ՝ արևելքից-արևմուտք անցնում է Հայաստանը ԱՊՀ երկրների հետ կապող Երևան-Թբիլիսի միջպետական նշանակության Մ3 ավտո մայրուղին, որը համայնքի համար ունի ռազմավարական և սոցիալ - տնտեսական նշանակություն: Ստեփանավանից սկսում են 3 հանրապետական նշանակության ճանապարհներ՝ Ստեփանավան-Ալավերդի, Ստեփանավան-Պրիվոլնոյե-Ախքյորփի և Ստեփանավան-Կաթնաղբյուր: Ստեփանավանից հյուսիս-արևելք մոտ 15կմ հեռավորության վրա է գտնվում Ստեփանավանի օդանավակայանը, որտեղ իրականացվել են հիմնանորոգման աշխատանքներ և այն պատկանում է պաշտպանության նախարարությանը: Քաղաքը գտնվում է հանրապետության հյուսիսային մասի սեյսմոակտիվ գոտում:

3.ԲՆԱԿԱՎԱՅՐԻ ԿԼԻՄԱՅԱԿԱՆ ՀԱՄԱՌՈՏ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

Ստեփանավան քաղաքը ունի բարեխառն չափավոր խոնավ կլիմա, տարեկան միջին ջերմաստիճանը 6,6 աստիճան է: Հունվարի միջին ջերմաստիճանը - 4,2 աստիճան է, հուլիսյանը՝ 16,7 աստիճան: Տարեկան թափվում են 683մմ մթնոլորտային տեղումներ: Ձմեռները ձյունառատ են:

4.ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Նախկին (ՀԽՍՀ) վարչական շրջանի անվանումը	Ստեփանավան
2. Բնակավայրի հեռավորությունը՝	
2.1) համայնքի կենտրոնից (կմ)	0
2.2) մայրաքաղաքից (կմ)	157
2.3) մարզկենտրոնից (կմ)	36
2.4) պետական սահմանից ուղիղ գծով (կմ)	20
2.5) նախկին շրջկենտրոնից (կմ)	0

2.6) միջպետական նշանակության ավտոճանապարհից (կմ)	0
2.6) մոտակա երկաթուղային կայարանից (կմ)	36
4. Բնակավայրի բարձրությունը ծովի մակերևույթից (մ)	1400
5. Բնակավայրի վարչական տարածքը (քառ. կմ/հա)	53.33/5333.6
6. Սահմանակից համայնքների և/կամ բնակավայրերի անվանումները	Լոռի բերդ, Գյուլագարակ, Տաշիր
7. Բնակավայրի վարչական ղեկավարի հեռախոսահամարը	0256-2-22-33
8. Բնակավայրում փոստային բաժանմունքի առկայությունը(այո, ոչ), քանակը	այո/3
9. Հաստատված գլխավոր հատակագծի առկայությունը (այո, ոչ)	այո
10. Քաղաքացիների սպասարկման գրասենյակի առկայությունը (այո, ոչ)	այո

5. ԲՆԱԿՎՈՒԹՅՈՒՆԸ, ԲՆԱԿՎՈՒԹՅԱՆ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԿԱԶՄԸ

	2025թ.
1. Մշտական բնակչության թվաքանակը	17063
2. Գրանցված ծնունդների քանակը	104
2. Մահացության դեպքերի քանակը	27
3. Ամուսնությունների քանակը	66
4. Ամուսնալուծությունների քանակը	24
5. Տնային տնտեսությունների թիվը	3561
6. Ընտանեկան նպաստ ստացող տնային տնտեսությունների քանակը	750
7. Կենսաթոշակառուների քանակը	3319
8. Հաշմանդամություն ունեցող անձանց քանակը	1043

6. ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ, ԿՐԹԱԿԱՆ, ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

	01.01.2025թ.
1. Գրադարանների քանակը	1
2. Արվեստի դպրոցների քանակը	1
3. Երաժշտական դպրոցների քանակը	0
4. Նախադպրոցական հիմնարկների քանակը	5
5. Հանրակրթական դպրոցների քանակը	5
6. Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) ուսումնական հաստատությունների քանակը	0

7. Միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների քանակը	2
8. Բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների քանակը	1
9. Մարզադպրոցների քանակը	1

7.ԲՆԱԿԵԼԻ ՖՈՆԴ

	01.01.2025թ.
1. Բնակավայրի բնակարանային ֆոնդի ընդհանուր մակերեսը (մ ²)	113338
2. Բազմաբնակարան շենքերի ընդհանուր թիվը	140
3. Բնակելի տների (առանձնատների) ընդհանուր թիվը	3893

8.ՀՈՂԱՅԻՆ ՖՈՆԴ ԵՎ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

	01.01.2025թ.
1. Գյուղատնտեսական նշանակության հողեր (հա)	2893.26
2. Բնակավայրերի հողեր (հա)	630,0
3. Արդյունաբերական, ընդերք օգտագործման և այլ արտադրական նշանակության օբյեկտների	196,0
4. Էներգետիկայի, տրանսպորտի, կապի, կոմունալ ենթակառուցվածքների օբյեկտներ	48.0
5. Հատուկ նշանակության	149.58
6. Հատուկ պահպանվող տարածքների	146.2
7. Անտառային	369.4
8. Ջրային	443,64
9.Խոշոր եղջերավոր անասունների գլխաքանակը	1000
10. Մանր եղջերավոր անասունների (ոչխար և այծ) գլխաքանակը	1214
11. Խոզերի գլխաքանակը	106
12. Գյուղատնտեսական տեխնիկա	0
12.1 տրակտորներ (քանակը)	0
12.2 կոմբայններ (քանակը)	0
13. Գյուղացիական տնտեսությունների թիվը	170

9.ԵՆԹԱԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔՆԵՐ

1. Էլեկտրական ենթակայանների քանակը	34
2. Բնակավայրի գազիֆիկացման առկայությունը (այո, ոչ)	այո
3. Բնակավայրի աղբավայրի առկայությունը (այո, ոչ)	այո
4. Բնակավայրում գերեզմանատան առկայությունը (այո, ոչ)	այո

5. Ներբնակավայրային ճանապարհների ընդհանուր երկարությունը (կմ)	94.9
6. Կոմունալ և ճանապարհաշինական տեխնիկայի առկայությունը	այո
6.1 Ինքնաթափ բեռնատար մեքենաների քանակը	70
6.2 Էքսկավատորների քանակը	2
6.3 Թրթուրավոր տրակտորների քանակը	0
6.4 Գրեյդերների քանակը	3
6.5 Աղբատար մեքենաների քանակը	3
6.7 Բազմաֆունկցիոնալ կոմունալ մեքենաների քանակը	0
6.8 Վակումային փոշեկուլ մեքենաների քանակը	0
6.9 Ավտոաշտարակների քանակը	0
7. Բնակավայրի տարածքով անցնող միջպետական և հանրապետական նշանակության ավտոճանապարհների ընդհանուր երկարությունը (կմ)	8.1
8. Բնակավայրի տարածքում գործող առևտրային բանկերի մասնաճյուղերի առկայությունը (այո, ոչ) և դրանց քանակը	Այո/4
9. Ներհամայնքային երթուղիների առկայությունը (այո, ոչ)	այո
10. Ներբնակավայրային երթուղիների առկայությունը (այո, ոչ)	այո

10.ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐ

	01.01.2025թ.
1. Բնակավայրում համայնքապետարանի աշխատողների թվաքանակը,	66
որից՝	
1.1 համայնքային ծառայողներ	38
2. Բնակավայրի բնակիչ ավագանու անդամների թվաքանակը	19

11. ԲՆԱԿԱՎԱՅՐԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Հիմնախնդիրը (նկարագրությունը)	Ակնկալվող լուծումը և լուծման ժամկետները
Քաղաքային ենթակառուցվածքների բարելավում	Բարեկարգել քաղաքի բոլոր փողոցները: Արդիականացնել քաղաքի լուսավորության համակարգը/2023-2027թթ/:
Քաղաքի բնակչության սոցիալ-տնտեսական իրավիճակի բարելավում	Խթանել ձեռնարկատիրական գործունեությունը, աջակցել մասնավոր բիզնես ներդրումներ ծրագրերին/2023-2027թթ/:
Ստեփանավան քաղաքում ապահովել կրթության, մշակույթի և սպորտի ոլորտների զարգացումը	Խթանել և զարգացնել ոլորտների արդի չափորոշիչներին համապատասխան գործունեությունը/2023-2027թթ/:

--	--